

Anmälan mot Kriminalvården, anstalten Fosie, om förhållandena för intagna i anstalten

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 4 december 2017 klagade AA på förhållandena för honom och andra intagna i anstalten. Han anförde i huvudsak följande:

Duschen och hans bostadsrum är en sanitär olägenhet med hår, snus och silverfiskar. Det saknas skrivbordsstol och papperskorg. Intagna har fått sova med dubbla filtar, kläder, långkalsonger, mössa och vantar. Hans frukost har varit fylld med hårstrån. Promenadgårdarna är i så dåligt skick att det finns risk att intagna som visats där halkar på en beläggning av mossa och ruttna löv. Det kan krävas fyra ”flaggningar” och två och en halv timmes väntan att få gå på toaletten. Det finns varken papperskorg eller hink att utföra sina toalettbehov i. Natte-tid har centralvakten svarat att han ”får hålla sig som alla vuxna människor”. Han har vägrats att ringa till sin advokat, placeringssektionen och Boendestöd på grund av personalens tidsbrist. Personalen har dock tid att bl.a. spela pingis och kortspel. Han har inte fått möjlighet att planera sin frigång. Klienthandläggaren styr hur han ska använda sina pengar vid hemresa. Han får inte åka taxi och 1:a klass utan hänvisas till buss och 2:a klass. Han får varken kopior av eller någon återkoppling från kriminalvårdsinspektören på de hemställningar han skrivit. Han har blivit mobbad och det har gjorts försök att ”varva upp” honom.

Utredning

JO begärde att Kriminalvården skulle yttra sig över det som AA anförde.

Kriminalvårdens remissvar

I sitt remissvar anförde Kriminalvården, region Syd, genom regionchefen, följande:

I remissen från JO begärs ett yttrande från Kriminalvården beträffande AA:s anmälan till JO avseende städning av utrymmen inom anstalten, såväl inomhus

som utomhus, bemötande från personal, avsaknad av återkoppling från kriminalvårdsinspektör, att han inte fick ringa sin advokat m.m.

Med anledning av ovanstående har uppgifter inhämtats från BB, kriminalvårdsinspektör vid anstalten Fosie. BB var dock ledig under denna period och hennes ställföreträdare var CC Information har även erhållits från Kriminalvårdens register (KVR).

Av KVR framkommer bland annat följande:

AA ankom till anstalten Fosie den 21 november 2017 från anstalten Norrtälje. Under perioden 26 november 2017 – 11 december 2017 var han placerad i avskildhet och han frigavs villkorligt samma datum som avskildheten upphörde, dvs. den 11 december 2017. Avskildhetsplaceringen omprövades av Kriminalvården men anstaltens beslut ändrades inte. Anledningen till att AA placerades i avskildhet var att det bedömdes föreligga risk för hans egen eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa. Situationen med övriga intagna hade vid ett flertal tillfällen uppfattats som hotfull och provokativ och anstalten hade försökt lösa situationen genom att flytta AA mellan olika avdelningar. Han har även vägrat att följa anstaltens anvisningar. Innan han placerades i avskildhet var han placerad på SRI-avdelning, en avdelning för särskilt resurskrävande intagna. Många av de som placeras här har någon form av psykiatrisk problematik och avdelningarna har såväl psykolog som psykiatriker knutna till sig. AA hade först sin grundplacering på SRI avdelning 2, en avdelning för introverta, lite lugnare, intagna. Han förflyttades dock efter två dagar till SRI avdelning 3 där de mer utåtagerande intagna är placerade.

BB anför följande:

Under perioden som AA var placerad i avskildhet var han placerad i OBS 1. OBS 1 och OBS 2 är placerade bredvid varandra och det är således maximalt två intagna som kan vara placerade i denna korridor/avdelning samtidigt. Dusch och toalett, som används av båda för det fall båda rummen är belagda, är placerad utanför bostadsrummen i en liten farstu.

Vad gäller rutinen för städning förhåller det sig så att de klienter som befinner sig i avskildhet på OBS själva städar dusch och toalett regelbundet. Om ett utrymme, speciellt en OBS-cell, är nedsmutsad med blod eller avföring/urin så använder anstalten sig av OCAB för sanering. Då dusch och toalett är placerade utanför bostadsrummen måste de intagna kontakta personalen för att duscha och/eller gå på toaletten. När detta är gjort och den intagna ska föras tillbaka till sitt bostadsrum kontrollerar personalen utrymmet. För det fall det skulle vara onormalt nersmutsat efter användande är personalen medveten om vilken intagen som använt sig av dusch/toalett. Vad avser bostadsrummens inredning är de i OBS 1 och 2 utrustade som bostadsrummen på avdelningarna. Baserat på AA:s agerande, att han varit hotfull, gjordes bedömningen att han inte skulle ha fullt utrustat bostadsrum, därav avsaknad av bland annat papperskorg och skrivbordsstol. Bedömningen gjordes att det fanns en påtaglig risk för att AA skulle kasta vad som fanns tillgängligt när personal öppnade dörren. En papperskorg var dock placerad utanför cellen.

Vad avser promenadgårdarnas skick framkommer av samtal med personal som arbetar på avdelningen att det är korrekt att det var en del löv/alger mm på dessa. Fastighetstekniker åtgärdade problemet genom högtryckstvätt och saltning var efter skicket på promenadgårdarna blev bättre.

När det kommer till händelsen att AA flaggade på ett flertal gånger för att gå på toaletten framgår det av avskildhetsloggaren att AA vid tillfället erhöll information om att personalen vid tillfället var upptagen med en annan intagen, placerad i OBS 3, som var på toaletten men att de kommer så fort de kan. Uppskattningsvis tog detta maximalt 20-30 minuter. När personal senare kommer till bostadsrummet hade AA gjort sina behov i en plastpåse. Han erbjuds mopp och

städmedel och accepterar detta utan synpunkter. På natten kan det i undantagsfall ta något längre tid innan personal kommer vid denna typ av flaggning men då beror det på extraordinära omständigheter, exempelvis sjuktransport och dyl.

Avseende telefonsamtal framkommer av daganteckningar och samtal med personal att AA den 28–29 november 2017 blivit tillfrågad om han ville ringa sin advokat. Han gjorde det men fick inget svar och senare tröttnade AA att försöka. AA erbjöds den 5 december 2017 att ringa placeringsenheten och han fick även boendestödjaren inlagd i Kriminalvårdens system, INTIKEN.

Beträffande vakternas förehavanden under arbetstid är det viktigt att personal finns där de intagna befinner sig och ibland spelar de bordtennis eller kort med de intagna. Detta är en del av deras arbete.

Vad gäller hemresan och planeringen av denna framkommer följande. AA begärde att anstalten bokade och betalade en 1:a klassbiljett med taxi. Anstalten informerade då AA att anstalten kommer att boka 2:a klass alternativt att AA betalar 1:a klass biljett för egna pengar. Ett annat alternativ som erbjöds var att anstalten bokade 2:a klass biljett och sedan fick AA boka om biljetten till en 1:a klass och betala mellanskillnaden själv. Den 4 december 2017 under kollegium ringde anstalten och AA upp AA:s mor som uppgav att hon avsåg att komma ner till Malmö i samband med AA:s villkorliga frigivning.

Vad AA anfört om att personalen mobbat honom är inte detta något som anstalten känner till. Inte heller att någon har skrikit på honom, möjligtvis höjt rösten för att han ska förstå allvaret i rådande situation. Att personalen ska ha försökt att varva upp honom är inte heller korrekt. Tvärtom har personalen arbetat till det yttersta för att försöka hålla AA lugn.

AA anför vidare att han inte fått någon återkoppling från kriminalvårdsinspektören, han blir vägrad kopior och får inte ut sina hemställan. Såväl kriminalvårdsinspektör, klienthandläggare som övrig personal som arbetade med AA har uppgett att de anser att de gjort det lilla extra för att kunna bemöta AA:s alla frågor och hjälpa till med hans problem. I samtal med dem har inget framkommit att AA nekats att kontakta sin advokat, däremot så har anstalten inte exempelvis faxat allt som begärts då saken inte var kopplad till pågående ärende. Anstalten tar kopior till intagna på deras hemställan om de så önskar och vad avser kopior på beslut är detta möjligt att få.

Att det skulle vara kallt i anstalten besvarar anstalten att vid tidpunkten var uppmätt temperatur godkänd. Det blir dock kallare i anstalten vintertid.

Vad slutligen avser att frukosten inte kunde ätas då det var fullt av hårstrån i maten är inte detta heller något som anstalten haft kännedom om. Det finns inte något dokumenterat avseende detta och personal har inte heller fått höra av AA att detta skulle vara något problem under tiden han befann sig på avdelningen.

Av upprättade daganteckningar framkommer bland annat följande:

Personalen har vid ett flertal tillfällen försökt nå AA:s advokat då AA önskat kontakta honom, dock utan resultat. Vid ett tillfälle frågade personalen om han ville kontakta advokaten i ett pågående ärende men AA uppgav då att han istället ville kontakta sin boendestödjare. Det framkommer vidare att personal har faxat handlingar till advokaten vid ett tillfälle vilket avsåg ett pågående ärende. Vad avser hemresan framgår att AA inkom med en hemställan den 23 november 2017 enligt vilken han ville resa hem med taxi samt tåg i första klass. Anstalten avlog hans begäran den 28 november 2017 och beslutet fastställdes av Kriminalvården den 4 december 2017. Det finns vidare anteckning om att AA pratat med sin mamma om hemresan och att hon skulle ombesörja bokning av biljetter samt komma och hämta honom vid tid för villkorlig frigivning. AA har inkommit med ett stort antal hemställan under tiden i anstalten Fosie, av upprättad daganteckning framgår att han inkom med 10–12 hemställan om dagen under tiden han var placerad ute på avdelning. Det framkommer dessutom att han i samma hemstäl-

lan anför ett antal olika saker. Vidare framgår att samtal med kriminalvårdsinspektör har skett den 4 december 2017.

Författningsbestämmelser

Av 1 kap. 4 § fängelselagen (2010:610), FäL, framgår att varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

Av 1 kap. 6 § FäL framgår att verkställigheten inte får innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av denna lag eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas.

En kontroll- eller tvångsåtgärd får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

Av 1 kap. 17 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för fängelse, FARK Fängelse, framkommer följande. En intagens bostadsrum ska vara utrustat med stol, bord, skåp eller hylla, säng, bäddutrustning, spegel, anslagstavla, mugg, väckarklocka, radio samt anordning som gör att den intagne själv kan reglera inflödet av dagsljus.

Utrustningen får begränsas om det är nödvändigt för att förhindra att den intagne allvarligt skadar sig själv eller annan eller gör sig skyldig till skadegörelse. För en intagen som är placerad i avskildhet får begränsningar också göras om det är nödvändigt på grund av lokalernas utformning eller om placeringen i avskildhet är tillfällig. Om placeringen i avskildhet är tillfällig ska bostadsrummet, utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet, utrustas så att standarden för ett normalutrustat bostadsrum uppnås i den utsträckning det är lämpligt.

Av 1 kap. 20 § FARK Fängelse framgår att om en intagen vill tala med en representant för ledningen av anstalten, ska tillfälle till det ges så snart det lämpligen kan ske. Kriminalvården bestämmer vem som vid ett visst samtal representerar ledningen.

Av 1 kap. 24 § FARK Fängelse kan utläsas att en intagen ska hålla god ordning i bostadsrummet och medverka till att hålla god ordning i gemensamma utrymmen.

Av dess allmänna råd framgår att med god ordning avses t.ex. att städa bostadsrummet regelbundet och att inte förvara livsmedel eller annat på ett sätt som kan vålla sanitär olägenhet.

Av 13 kap. 6 § FARK Fängelse framkommer att en intagen får beviljas bidrag för uppehälle, resor och kläder i samband med permission eller särskild permission.

Kriminalvårdens, Region Syds, bedömning

Av Kriminalvårdens regelverk framkommer att de intagna ska bemötas med respekt och med förståelse för de svårigheter som är förenade med ett frihetsberövande. Det är således av stor vikt att personalens agerande är korrekt och respektfullt och inte uttalar sig på ett nedvärderande sätt, speciellt med tanke på den utsatta situation de intagna befinner sig i.

Av vad som framkommit av inhämtad information från anstalten känner anstalten inte till att någon ur personalen trakasserat honom utan anför att all personal agerat professionellt utgående från de särskilda omständigheter som präglat FJ:s

vistelse i anstalten. Det är naturligtvis beklagligt att AA uppfattat situationer på det sätt han beskriver som i sin tur bestrids av dokumentation och personalen på anstalten Fosie.

Vad avser AA:s övriga synpunkter framkommer av företagen utredning att anstalten ombesörjt en del av dessa och andra har anstalten inte haft någon vetskap om. Sammanfattningsvis kan konstateras att utredningen inte visar att anstalten Fosie begått något fel eller hanterat uppkomna situationer oprofessionellt. Kriminalvården, Region Syd, gör bedömningen att anstaltens förfarande avseende aktuellt ärende varit korrekt.

Kriminalvården, Region Syd, bedömer inte att något som framkommit i utredningen föranleder någon anmälan till PAN.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaret.

Rättslig reglering

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för de bestämmelser som har betydelse i ärendet.

Bedömning

Möjlighet att uträtta toalettbehov

Av Kriminalvårdens yttrande framgår att anstalten har en annan bild av hur lång tid AA fått vänta på toalettbesök än den han själv beskrivit. Oavsett om det handlat om 20–30 minuters väntan eller om över två timmars väntan kan jag konstatera att AA nödgades att uträtta sina behov i en plastpåse. Att vara hänvisad till att uträtta sina behov i en plastpåse eller papperskorg måste typiskt sett upplevas som förnedrande av den enskilde. Europarådets kommitté mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) besökte i maj 2015 bl.a. två svenska häkten där det inte fanns toalett i bostadsrummen. I sin rapport efter besöket rekommenderade CPT att åtgärder skulle vidtas så att intagna som behöver använda toaletten oavsett tidpunkt på dygnet kan släppas ut från sina bostadsrum utan onödigt dröjsmål (se CPT/Inf [2016] 1, s. 34). Jag ansluter mig till detta uttalande.

Hygien i dusch och toalettutrymmen

Av utredningen framgår att den rutin som gäller på avskildhetsavdelningen är att de intagna regelbundet ska städa duschar och toaletter. Jag vill i detta sammanhang framhålla att även om städuppgiften enligt anstaltens rutiner lagts på de intagna är det ytterst Kriminalvårdens ansvar att se till att en tillfredsställande hygienisk nivå upprätthålls i myndighetens lokaler.

Övrigt

Det som i övrigt har kommit fram genom utredningen ger mig inte anledning att rikta någon kritik mot anstalten eller att göra några andra uttalanden.

Ärendet avslutas.